

Nabadzības ekspertu iesaistes stiprināšana izglītības un sociālajā jomā

DISKUSIJU REZULTĀTU KOPSAVILKUMS

Tēma: izglītība un izglītības pieejamība

Eiropas Pretnabadzības tīkls (EAPN) ik gadus, jau kopš 2001. gada, Briselē rīko nabadzību pieredzējušo cilvēku konferenci, kurā pulcējas Eiropas valstu delegāti, sniedzot iespēju nabadzīgajiem cilvēkiem un viņu pārstāvjiem personīgi tikties ar Eiropas Savienības institūciju amatpersonām un tādējādi iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā.

Lai sagatavotu Latvijas delegātus – nabadzības ekspertus dalībai 2018. gada konferencē, kas notiks Briselē 7. un 8. novembrī, un lai izzinātu problēmas, ar kurām Latvijas iedzīvotāji saskārušies dažādos reģionos, EAPN-Latvia rīkoja trīs diskusiju sanāksmes – 2. augustā Rīgā, 16. augustā Dobeļē un 12. septembrī Siguldā.

Diskusiju sanāksmēs ar iedzīvotājiem piedalījās amatpersonas no valsts pārvaldes iestādēm, Latvijas Universitātes, pašvaldībām, pašvaldību sociālajiem dienestiem un citām pašvaldību iestādēm, kā arī nevalstisko organizāciju pārstāvji. Diskusijas vadīja četri eksperti no EAPN-Latvia: Elīna Ālere-Fogele, Iveta Valeine, Madara Poriķe un Jānis Stjadja.

Apkopojot trīs sanāksmju rezultātus, EAPN-Latvia izvirza šādas tēzes:

Galvenie vispārīgie secinājumi saistībā ar izglītību un nabadzību.

- izglītībai visos līmeņos jābūt pieejamai bez maksas, vērtējot valsts budžeta līdzekļu ieguldījumu kā investīciju cilvēkos, nevis kā budžeta izdevumus;
- visos izglītības līmeņos un jomās jāsaņem apgūstamo mācību programmu piedāvājums ar darba tirgus pieprasījumu, jāveicina izglītības un zinātnes ministrijas un Nodarbinātības valsts aģentūras sadarbība;
- politiski jārisina jautājums par adekvāta ienākumu līmeņa nodrošināšanu katram (adekvāts atalgojums, pietiekamas pensijas, sakārtota sociālo pabalstu sistēma, nodrošināts atbalsts personām ar īpašām vajadzībām).

Pirmsskolas izglītība.

- jānodrošina pirmsskolas izglītības iestāžu ģeogrāfiskā pieejamība, it īpaši lauku reģionos, saglabājot esošo bērnudārzu tīklu, kā arī pašvaldībām veidojot jaunas izglītības iestādes;
- pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem jānodrošina adekvāts atalgojums, lai motivētu viņus sniegt bērniem kvalitatīvu izglītību;
- visas izglītības sistēmas pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā jāveido no zemākā – pirmsskolas izglītības – līmeņa, atsakoties no apmācības krievu valodā, lai bērni, uzsākot mācības skolā, spētu pilnvērtīgi apgūt mācību vielu latviešu valodā.

Vispārējā izglītība.

- jāveido tāda izglītības sistēma, kur visi vispārējai izglītībai nepieciešamie līdzekļi – materiāli, piederumi un pasākumi (mācību ekskursijas), kā arī ēdināšana – katram skolēnam tiek nodrošināti bez maksas;
- jānodrošina vienāda pieeja kvalitatīvai izglītībai visiem, galvenokārt motivējot pedagogus ar atalgojuma palīdzību; valstij jāsubsidē regulāra pedagogu kvalifikācijas celšana;
- jānodrošina iespēja iegūt izglītību pēc iespējas tuvāk bērna dzīvesvietai (īpaši lauku apvidos), veidojot pietiekamu skolu tīklu;
- jāstimulē individuāla pieeja katram skolēnam, īpaši bērniem ar mācīšanās grūtībām un uzvedības traucējumiem; lai to nodrošinātu, skolās jāveido klases ar mazāku skolēnu skaitu;
- jāveido tādas vispārējās izglītības programmas, lai bērnos attīstītu reālajai dzīvei nepieciešamās prasmes, sadarbības prasmes, izpratni par veselību un mazinātu atkarību no tehnoloģijām;
- jāatbalsta vecāku un pašu skolēnu iesaistīšanās izglītības satura veidošanā;
- lai vairotu toleranci sabiedrībā, jāatbalsta izglītība par citām kultūrām.

Pāragra mācību pamešana.

- jāveicina bērnu un jauniešu motivācija iegūt izglītību, veidojot izpratni par izglītības lomu turpmākajā dzīvē; ar likumu nosakāma obligāta vidējā izglītība;
- jāvērs uzmanība uz vienaudžu vardarbības mazināšanu skolās, it īpaši, ja iemesli sakņojas sociālajās problēmās, veidojot izpratni un līdzietīgu attieksmi pret sociāli neaizsargātajām grupām;
- valsts līmenī jāvērs uzmanība uz romu iekļaušanu izglītības sistēmā;
- jāsniedz atbalsts bērnu vecākiem un ģimenēm, lai viņi spētu motivēt savus bērnus mācīties un nodrošināt bērniem izglītību.

Arodizglītība.

- valsts līmenī nepieciešams attīstīt arodizglītības iespējas, gan palielinot profesionālās izglītības iestāžu skaitu, it īpaši reģionos, gan pieejamo mācību programmu klāstu;
- valsts līmenī jāsaista profesionālās izglītības programmu piedāvājums ar darba tirgus pieprasījumu pēc noteiktu profesiju speciālistiem.

Augstākā izglītība.

- kā tālejošs mērķis jāizvirza bezmaksas augstākās izglītības pieejamība visiem;
- augstskolu absolventiem, kas izglītību ieguvuši par valsts budžeta līdzekļiem, jānosaka noteikts laika posms, kas jānostrādā apgūtajā profesijā Latvijā;
- jārisina jautājums par valsts galvotu studiju kredītu pieejamību, it īpaši jauniešiem no trūcīgām ģimenēm;
- jāievieš adekvāta stipendiju sistēma, lai studējošie varētu segt ar mācībām saistītos blakus izdevumus (mājoklis, pārtika);
- jānovērš apstākļi, kas izkropļo augstākās izglītības sistēmu (jaunieši izvēlas studiju programmas, kur iespējams mācīties par valsts budžeta līdzekļiem vai par iespējami zemāku mācību maksu, taču pēc tam nestrādā apgūtajā profesijā).

Interesu izglītība.

- valstij / pašvaldībām bez maksas jānodrošina pēc iespējas lielāks interešu izglītības nodarbību klāsts;
- jāstimulē sabiedrības izpratnes veidošana un bērnu motivācija par interešu izglītības nozīmīgumu, tādējādi vairojot bērnu un jauniešu sekmes vispārējā izglītībā un konkurētspējā;
- jāattīsta interešu izglītības iestāžu tīkls, lai bērniem nodarbības būtu pieejamas pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai;
- nepieciešams papildus organizēt interešu izglītības nometnes skolēnu vasaras brīvlaikos, kurās būtu iespējams apgūt arī dzīvei nepieciešamās iemaņas.

Pieaugušo izglītība. Mūzikā izglītība.

- jāizvērtē valsts budžeta līdzekļu izmantošanas efektivitāte Nodarbinātības valsts aģentūras rīkotajās pieaugušo izglītības programmās, kā arī šo programmu atbilstība darba tirgus pieprasījumam;
- jānodrošina Nodarbinātības valsts aģentūras rīkoto pieaugušo izglītības programmu pieejamība interesentiem (samazinot gaidīšanas laiku);
- jāveicina pārkvalifikācijas iespējas pieaugušajiem atbilstoši darba tirgus prasībām, tai skaitā „otrās iespējas” izglītība, jāpaplašina piedāvāto mācību programmu klāsts;
- jānodrošina tādu programmu piedāvājums senioriem, kas veicina viņu sociālo iekļaušanos un reālās dzīves prasībām atbilstošu tehnoloģiju prātību: svešvalodu kursi un datorapmācība; jāpopularizē jau esošās labās prakses, ko sniedz nevalstiskās organizācijas, pašvaldības un komersanti.

Izglītības pieejamība personām ar īpašām vajadzībām.

- nepieciešams vairāk veidot atbilstošas izglītības programmas bērniem un jauniešiem ar īpašām vajadzībām;
- jāattīsta pieaugušo izglītības iespējas cilvēkiem ar invaliditāti, jāveido bezmaksas apmācību programmas un konsultācijas uzņēmējdarbībā;
- jānodrošina vides pieejamība izglītības iestādēs cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Laila Balga, EAPN-Latvia valdes priekšsēdētāja

Sagatavoja Elīna Ālere-Fogele, tel. 27494877